

اخبار مشاهیر موسیقی ایران در مطبوعات

به کوشش
مهدی نورمحمدی

مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور

تهران، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۷۷۵۰۲۴۰۰

www.mahoor.com

info@mahoor.com

اخبار
مشاهیر موسیقی ایران
در مطبوعات

به کوشش

مهدی نورمحمدی

تصویرگری جلد: مهدی فراهانی
صفحه‌آرایی: پویا دارابی
چاپ اول: ۱۴۰۳
تعداد: ۵۰۰ جلد
لیتوگرافی: باران
چاپ و صحافی: پژمان

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۸۷۴-۰۹-۲ ISBN: 978-622-4874-09-2

فهرست

مقدمه	۱۳
اخبار	۱۵
حسین خان اسماعیلزاده	۱۷
۱. اعلان انتخاب نام خانوادگی شهنازی توسط حسین خان اسماعیلزاده	۱۷
ظهیرالدوله	۱۷
۲. خبر درگذشت ظهیرالدوله در روزنامه ستاره ایران	۱۷
۳. خبر درگذشت ظهیرالدوله در روزنامه قانون	۱۷
میرزا علی اکبر شیدا	۱۸
۴. زندگی نامه میرزا علی اکبر شیدا به قلم ابراهیم صفایی در مجله ارمغان	۱۸
محمدصادق خان سرورالملک	۲۳
۵. شرح حال سرورالملک به قلم ابوالحسن احتشامی در مجله اطلاعات هفتگی	۲۳
تاج نیشابوری	۲۷
۶. اعلان مجلس وعظ تاج نیشابوری در منزل میرزا حسن شیخ الاسلام	۲۷
۷. مطلبی درباره حاضر جوابی تاج نیشابوری در روزنامه توفیق	۲۷
غلامرضا خان سالارمعزز	۲۸
۸. خبر ساخت و انتشار آهنگ مارش ملی توسط سالارمعزز	۲۸
۹. خبر ساخت مارش ملی به مناسبت تجدید دولت توسط سالارمعزز	۲۸
۱۰. انتشار نت و شعر سرود ملی ایران، ساخته سالارمعزز در روزنامه عصر جدید	۲۹
۱۱. اعلان پذیرش شاگرد برای دسته موزیک سلطنتی و دولتی توسط سالارمعزز	۳۳
۱۲. بازدید سردار سپه از کلاس موسیقی مدرسه دارالفنون	۳۴
۱۳. تصمیم سالارمعزز جهت تهیه نت برای آوازهای ایرانی	۳۴

۱۴. پیشنهاد اقبال السلطان برای تعلیم آواز به شاگردان مدرسه دارالفنون ۳۵
۱۵. گزارشی درباره جشن مدرسه موسیقی دولتی در روزنامه ستاره ایران ۳۶
۱۶. گزارشی درباره جشن مدرسه موسیقی دولتی در روزنامه شفق سرخ ۳۷
۱۷. نوشته امیرجاهد درباره سالارمعزز و مدرسه موزیک دولتی ۳۹
۱۸. نوشته سالارمعزز درباره مدرسه موزیک دولتی در سالنامه پارس ۴۰
۱۹. نوشته‌ای درباره سالارمعزز در مجله خواندنی‌ها ۴۱
۴۲. حسن قصاب ۴۲
۲۰. شرح حال حسن قصاب (لحنی) خواننده قدیمی در مجله روشنفکر ۴۲
۴۷. اقبال السلطان ۴۷
۲۱. اعلان اجاره و فروش خانه‌های اقبال السلطان در محله مقصودیه تبریز ۴۷
۲۲. اعلان ثبت نام خانوادگی اقبال آذر توسط اقبال السلطان در روزنامه ناهید ۴۸
۲۳. خبر ورود اقبال آذر از تهران به تبریز در روزنامه شاهین تبریز ۴۸
۲۴. زندگی‌نامه اقبال آذر در مجله موزیک ایران ۴۸
۲۵. مطلبی با عنوان «نغمه اقبال» درباره اقبال آذر در مجله رادیو تهران ۵۳
۲۶. مطلبی درباره اقبال آذر در مجله رادیو ایران ۵۵
۲۷. خبر به تهران آمدن اقبال آذر برای سرپرستی خوانندگان رادیو ۶۰
۶۰. سید حسین طاهرزاده ۶۰
۲۸. مطلبی درباره سید حسین طاهرزاده در مجله تهران مصور ۶۰
۲۹. مطلبی به مناسبت هفتمین روز درگذشت سید حسین طاهرزاده ۶۱
۳۰. اعلان جلسه یادبود سید حسین طاهرزاده توسط روح‌الله خالقی ۶۴
۶۵. ابراهیم آژنگ ۶۵
۳۱. اعلان آموزش نت توسط ابراهیم آژنگ در روزنامه رعد ۶۵
۳۲. زندگی‌نامه مختصر ابراهیم آژنگ در مجله موزیک ایران ۶۵
۶۷. حسین هنگ‌آفرین ۶۷
۳۳. اعلان مجلس ترحیم حسین هنگ‌آفرین در روزنامه اطلاعات ۶۷
۳۴. اعلان مجلس ترحیم حسین هنگ‌آفرین توسط بستگان او ۶۸
۶۸. علینقی وزیری ۶۸
۳۵. سخنرانی کلنل وزیری در شب‌نشینی باشگاه افسران ۶۸
۷۰. مشیرهمايون شهردار ۷۰
۳۶. اعلان مشیرهمايون شهردار برای همکاری بانوی خواننده ۷۰

فهرست ۷

۳۷. اعلان فروش صفحات مشیره‌مایون شهردار در تجارتخانه ارسطوزاده ۷۱
۳۸. اعلان فروش صفحات مشیره‌مایون شهردار در کمپانی کلمبیا ۷۱
۳۹. اعلان فروش صفحات مشیره‌مایون شهردار در تجارتخانه ارسطوزاده ۷۱
۴۰. اعلان فروش صفحات مشیره‌مایون شهردار در تجارتخانه ارسطوزاده ۷۲
۴۱. اعلان اسامی هنرمندانی که برای کمپانی کلمبیا صفحه ضبط کرده‌اند ۷۲
۴۲. اعلان فروش صفحات مشیره‌مایون شهردار و دیگر هنرمندان در مغازه یافا ۷۳
۴۳. شرح حال مشیره‌مایون شهردار در مجله اطلاعات هفتگی ۷۳
۴۴. شرح حال مشیره‌مایون شهردار به قلم «ابوالحسن احتشامی» ۷۶
۴۵. شرح حال مشیره‌مایون شهردار در مجله موزیک ایران ۸۰
۴۶. مقاله «موسیقی ایرانی چگونه باید باشد» به قلم مشیره‌مایون شهردار ۸۳
۴۷. خبر بیماری مشیره‌مایون شهردار در مجله تهران مصور ۸۷
- ابراهیم منصوری ۸۷
۴۸. شرح حال ابراهیم منصوری در مجله اطلاعات هفتگی ۸۷
۴۹. شرح حال ابراهیم منصوری در مجله اطلاعات هفتگی ۸۹
۵۰. شرح حال ابراهیم منصوری در مجله روشنفکر ۹۴
- حبیب سماعی ۹۸
۵۱. زندگی‌نامه حبیب سماعی در مجله اطلاعات هفتگی ۹۸
۵۲. نوشته‌ای درباره حبیب سماعی در روزنامه مرد امروز ۱۰۳
۵۳. اعلان مجلس یادبود اولین سال درگذشت حبیب سماعی ۱۰۴
۵۴. زندگی‌نامه حبیب سماعی در مجله اطلاعات ماهیانه ۱۰۵
۵۵. شرح حال کوتاهی به مناسبت ششمین سال درگذشت حبیب سماعی ۱۱۳
۵۶. قسمت اول شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۱۴
۵۷. قسمت دوم شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۱۶
۵۸. قسمت سوم شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۱۸
۵۹. قسمت چهارم شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۲۰
۶۰. قسمت پنجم شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۲۲
۶۱. قسمت ششم و پایانی شرح حال حبیب سماعی به قلم روح‌الله خالقی ۱۲۴
۶۲. گفت‌وگو با نورعلی برومند درباره حبیب سماعی در روزنامه اطلاعات ۱۲۷
۶۳. نوشته تقی تفضلی درباره حبیب سماعی در روزنامه اطلاعات ۱۳۲
- محمد سلمکی ۱۳۵
۶۴. نوشته‌ای در معرفی و تشویق محمد سلمکی نوازنده قدیمی سنتور ۱۳۵

- سید جواد بدیع‌زاده ۱۳۶
۶۵. شرح حال سید جواد بدیع‌زاده در مجله روشن‌فکر ۱۳۶
۶۶. گزارشی درباره سید جواد بدیع‌زاده در مجله سپید و سیاه ۱۴۱
۶۷. گفتگوی سید جواد بدیع‌زاده با روزنامه رستاخیز ۱۴۵
۶۸. قسمت اول گفتگوی حسن افرند با سید جواد بدیع‌زاده ۱۴۸
۶۹. قسمت دوم گفتگوی حسن افرند با سید جواد بدیع‌زاده ۱۵۴
۷۰. گفت‌وگوی مجله تماشا با بدیع‌زاده به مناسبت سالگرد تأسیس رادیو ۱۶۵
- یونس دردشتی ۱۶۷
۷۱. شرح حال دردشتی در مجله اطلاعات هفتگی ۱۶۷
۷۲. شرح حال دردشتی در مجله روشن‌فکر ۱۷۳
- ادیب خوانساری ۱۷۷
۷۳. شرح حال ادیب خوانساری در مجله اطلاعات هفتگی ۱۷۷
۷۴. شرح حال ادیب خوانساری در مجله اطلاعات هفتگی ۱۸۰
۷۵. شرح حال ادیب خوانساری در مجله رادیو ایران ۱۸۴
- تاج اصفهانی ۱۸۶
۷۶. شرح حال تاج اصفهانی در مجله اطلاعات هفتگی ۱۸۶
۷۷. شرح حال تاج اصفهانی در مجله اطلاعات هفتگی ۱۸۹
۷۸. شرح حال تاج اصفهانی در مجله رادیو تهران ۱۹۳
۷۹. شرح حال تاج اصفهانی در مجله اطلاعات ماهانه ۱۹۷
۸۰. شرح حال تاج اصفهانی در مجله روشن‌فکر ۲۰۱
۸۱. مطلبی درباره فروش گرمابه «همایون تاج» در مجله اطلاعات هفتگی ۲۰۷
۸۲. شرح حال تاج اصفهانی در مجله اطلاعات هفتگی ۲۰۸
- غلامحسین بنان ۲۱۲
۸۳. شرح حال بنان در مجله اطلاعات هفتگی ۲۱۲
۸۴. شرح حال بنان در مجله رادیو تهران ۲۱۵
۸۵. گزارشی درباره عمل چشم بنان در مجله روشن‌فکر ۲۱۸
۸۶. گزارشی درباره حادثه تصادف و عمل چشم بنان در مجله تهران‌مصور ۲۲۲
۸۷. علت تأخیر اعزام بنان به اروپا برای معالجه چشم ۲۲۵
۸۸. گزارشی درباره عمل چشم بنان و بازگشت وی از اروپا در مجله روشن‌فکر ۲۲۵
۸۹. گزارشی درباره عمل چشم بنان و بازگشت وی از اروپا در اطلاعات هفتگی ۲۲۹
۹۰. گفت‌وگوی مجله تماشا با بنان به مناسبت تأسیس رادیو ایران ۲۳۳

فهرست ۹

۲۳۵ حسین یاحقی
۲۳۵ ۹۱. اعلان کلاس موسیقی حسین یاحقی در مجله ترقی
۲۳۵ ۹۲. اعلان کلاس موسیقی حسین یاحقی در مجله ترقی
۲۳۵ ۹۳. شرح حال حسین یاحقی در مجله روشنفکر
۲۳۹ ۹۴. شرح حال حسین یاحقی در مجله رادیو ایران
۲۴۲ قمرالملوک وزیری
۲۴۲ ۹۵. انتشار مطلبی درباره فیلم «مادر» در مجله عالم هنر
۲۴۳ روح‌انگیز
۲۴۳ ۹۶. گفت‌وگوی مجله تماشا با روح‌انگیز به مناسبت تأسیس رادیو ایران
۲۴۴ مبشرخاقان
۲۴۴ ۹۷. اعلان مجلس ترحیم مبشرخاقان توسط خانواده او
۲۴۵ علی‌اکبر شهنازی
۲۴۵ ۹۸. خبر ورود علی‌اکبر شهنازی به اصفهان در روزنامه اخگر
۲۴۵ ۹۹. اعلان فوت مادر علی‌اکبر شهنازی توسط وی و برادرانش
۲۴۶ ۱۰۰. شرح حال علی‌اکبر شهنازی در مجله موزیک ایران
۲۴۸ ۱۰۱. خبر نوازندگی علی‌اکبر شهنازی در تلویزیون در مجله تهران‌مصور
۲۴۹ ۱۰۲. گفتگوی مجله تماشا با علی‌اکبر شهنازی
۲۵۳ ۱۰۳. گفتگوی مجله رودکی با علی‌اکبر شهنازی
۲۵۵ ۱۰۴. گفتگوی روزنامه رستاخیز با علی‌اکبر شهنازی
۲۵۹ ۱۰۵. گفتگوی روزنامه کیهان با علی‌اکبر شهنازی
۲۶۲ عبدالحسین شهنازی
۲۶۲ ۱۰۶. خبر ورود عبدالحسین شهنازی از خراسان به تهران در روزنامه اطلاعات
۲۶۳ ۱۰۷. تسلیت انجمن موسیقی به مناسبت درگذشت عبدالحسین شهنازی
۲۶۳ ۱۰۸. اعلان مجلس ترحیم عبدالحسین شهنازی توسط برادران و بستگان وی
۲۶۴ ۱۰۹. اعلان مجلس ترحیم عبدالحسین شهنازی توسط علی‌اکبر شهنازی
۲۶۴ ۱۱۰. اعلان مجلس یادبود عبدالحسین شهنازی توسط روح‌الله خالقی
۲۶۵ ۱۱۱. مطلبی به مناسبت چهلمین روز درگذشت عبدالحسین شهنازی
۲۶۶ ۱۱۲. مطلبی درباره درگذشت عبدالحسین شهنازی به قلم محمد نقش تبریزی
۲۶۸ ۱۱۳. خاطره امیری فیروزکوهی از عبدالحسین شهنازی و باقرخان رامشگر
۲۷۹ عبدالوهاب برومند
۲۷۹ ۱۱۴. اعلان فروش بلیط نمایش انجمن اخوت در حجره عبدالوهاب برومند
۲۸۰ ۱۱۵. نوشته ابراهیم ناهید به مناسبت درگذشت عبدالوهاب برومند

۲۸۲ مهدی نوایی
۲۸۲ ۱۱۶. شرح حال مهدی نوایی در مجله اطلاعات هفتگی
۲۸۵ موسی معروفی
۲۸۵ ۱۱۷. اعلان انتخاب نام خانوادگی معروفی توسط موسی معروفی
۲۸۵ ۱۱۸. اعلان فروش تارهای ساخت یحیی توسط موسی معروفی
۲۸۵ ۱۱۹. اعلان فروش صفحات موسی معروفی در مغازه ارسطوزاده
۲۸۶ ۱۲۰. شرح حال موسی معروفی در مجله اطلاعات هفتگی
۲۸۸ ۱۲۱. قسمت اول شرح حال موسی معروفی در مجله موزیک ایران
۲۹۱ ۱۲۲. قسمت دوم شرح حال موسی معروفی در مجله موزیک ایران
۲۹۳ یحیی
۲۹۳ ۱۲۳. مطلبی درباره یحیی به قلم ابراهیم ناهید در روزنامه ناهید
۲۹۴ ۱۲۴. نامه تشکر یحیی به ابراهیم ناهید بابت نام بردن از او
۲۹۵ ۱۲۵. مقاله «چگونه یحیی تار را پوست می انداخت» نوشته موسی معروفی
۲۹۷ رمضان شاهرخ
۲۹۷ ۱۲۶. اعلان فروش سیم های جدید تار توسط رمضان شاهرخ
۲۹۸ ۱۲۷. اعلان فروش سیم های جدید تار توسط رمضان شاهرخ
۲۹۸ جمال صفوی
۲۹۸ ۱۲۸. اعلان فروش صفحات گرامافون جمال صفوی در روزنامه اطلاعات
۲۹۹ حسن اعتضادی
۲۹۹ ۱۲۹. اعلان حسن اعتضادی مبنی بر ممنوعیت ضبط آثارش
۲۹۹ رضا محجوبی
۲۹۹ ۱۳۰. اعلان کلاس مشق ویلن رضا محجوبی در روزنامه رعد
۲۹۹ ۱۳۱. قسمت اول شرح حال رضا محجوبی در مجله موزیک ایران
۳۰۲ ۱۳۲. قسمت دوم شرح حال رضا محجوبی در مجله موزیک ایران
۳۰۵ ۱۳۳. قسمت دوم شرح حال رضا محجوبی در مجله موزیک ایران
۳۰۷ ۱۳۴. خبر درگذشت رضا محجوبی در مجله موزیک ایران
۳۰۸ ۱۳۵. شرح حال رضا محجوبی در مجله خواندنی ها
۳۱۰ ۱۳۶. جواب رضا محجوبی به مستوفی الممالک
۳۱۱ ۱۳۷. شرح حال رضا محجوبی به قلم «جلال میزبان»

۳۱۴	مرتضی محجوبی
۳۱۴	۱۳۸. شرح حال مرتضی محجوبی در مجله موزیک ایران
۳۱۷	۱۳۹. تسلیت آذرمیدخت رکنی به مرتضی محجوبی
۳۱۸	۱۴۰. شرح حال مرتضی محجوبی در مجله رادیو تهران
۳۲۱	۱۴۱. شرح حال مرتضی محجوبی به قلم «حسین بنی احمد»
۳۲۶	اسماعیل مهرتاش
۳۲۶	۱۴۲. شرح حال اسماعیل مهرتاش در مجله اطلاعات هفتگی
۳۲۹	موسی نی داود
۳۲۹	۱۴۳. اعلان کلاس مشق ویلن موسی نی داود در روزنامه ستاره ایران
۳۲۹	۱۴۴. اعلان افتتاح کلاس مشق ویلن موسی نی داود در روزنامه اطلاعات
۳۲۹	روح الله خالقی
۳۲۹	۱۴۵. اعلان روح الله خالقی درباره جمع آوری اطلاعات برای تألیف کتاب
۳۳۰	۱۴۶. تسلیت روح الله خالقی به مناسبت درگذشت مولود عبادی
۳۳۰	۱۴۷. اعلان درگذشت روح الله خالقی در مجله اطلاعات هفتگی
۳۳۲	رضاقلی میرزا ظلی
۳۳۲	۱۴۸. مطلبی درباره آوازخوانی ظلی در نمایشنامه غیاث خشت مال
۳۳۲	۱۴۹. اعلان فروش صفحات جدید کمپانی کلمبیا و آواز ظلی
۳۳۳	۱۵۰. اعلان فروش صفحات جدید ظلی در روزنامه اطلاعات
۳۳۳	۱۵۱. اعلان درگذشت ظلی توسط اصغر تفکری و عطاءالله زاهد
۳۳۳	۱۵۲. اعلان درگذشت ظلی توسط بستگانش
۳۳۴	۱۵۳. برگزاری مجلس ترحیم ظلی توسط سینما تئاتر فرهنگ
۳۳۴	۱۵۴. برگزاری مجلس ترحیم ظلی در تماشاخانه تهران
۳۳۵	۱۵۵. سخنرانی احمد دهقان درباره ظلی
۳۳۵	۱۵۶. اعلان فروش صفحه فوکسترت اتل متل ظلی در بنگاه موزیکال
۳۳۵	۱۵۷. مطلبی به مناسبت درگذشت ظلی به قلم «احمد دهقان»
۳۳۸	۱۵۸. مطلبی به مناسبت پنجمین سال درگذشت ظلی
۳۳۹	۱۵۹. مطلبی به مناسبت هفتمین سال درگذشت ظلی در مجله موزیک ایران
۳۴۱	ابراهیم سرخوش
۳۴۱	۱۶۰. شرح حال ابراهیم سرخوش به قلم «ابوالحسن احتشامی»
۳۴۵	۱۶۱. شرح حال ابراهیم سرخوش در مجله روشنفکر

۳۵۰ پروانه
۳۵۰ ۱۶۲. شرح حال پروانه به قلم جلال میزبان در مجله فردوسی
۳۵۴ جلیل شهنواز
۳۵۴ ۱۶۳. شرح حال جلیل شهنواز در مجله رادیو ایران
۳۵۸ رضا ورزنده
۳۵۸ ۱۶۴. شرح حال رضا ورزنده در مجله رادیو ایران
۳۶۰ احمد عبادی
۳۶۰ ۱۶۵. شرح حال احمد عبادی در مجله اطلاعات هفتگی
۳۶۴ ۱۶۶. شرح حال احمد عبادی در مجله رادیو تهران
۳۶۹ مجید وفادار
۳۶۹ ۱۶۷. شرح حال مجید وفادار در مجله روشنفکر
۳۷۶ حسین تهرانی
۳۷۶ ۱۶۸. شرح حال حسین تهرانی در مجله روشنفکر
۳۸۱ علی تجویدی
۳۸۱ ۱۶۹. شرح حال علی تجویدی در مجله روشنفکر
۳۸۶ حسن کسایی
۳۸۶ ۱۷۰. شرح حال حسن کسایی در مجله اطلاعات ماهانه
۳۸۹ ۱۷۱. شرح حال حسن کسایی در مجله رادیو ایران
۳۹۲ جواد معروفی
۳۹۲ ۱۷۲. اعلان کلاس پیانو جواد معروفی در روزنامه اطلاعات
۳۹۳ ملک الشعرای بهار
۳۹۳ ۱۷۳. اعلان ملک الشعرای بهار در روزنامه ایران
۳۹۳ سید جواد ذبیحی
۳۹۳ ۱۷۴. شرح حال کوتاهی از سید جواد ذبیحی در مجله تهران مصور
۳۹۴ ۱۷۵. شرح حال سید جواد ذبیحی در مجله اطلاعات هفتگی
۳۹۸ پرویز یاحقی
۳۹۸ ۱۷۶. شرح حال پرویز یاحقی در مجله اطلاعات ماهانه
۴۰۵ منتخب تصاویری از اخبار
۴۲۵ نمایه

حسین خان اسماعیل زاده

۱

اعلان انتخاب نام خانوادگی شهنازی توسط حسین خان اسماعیل زاده
در روزنامه ایران - ۳ اردیبهشت ۱۲۹۸

شهنازی

به مناسبتی که همه کس تصدیق خواهد کرد، اینجانب نام خانواده خود را در دفتر سجل احوال شهنازی ثبت نمودم. حسین اسماعیل زاده شهنازی
ایران، سال ۳، شماره مسلسل ۴۲۶، شماره ۹۳، پنجشنبه ۳ اردیبهشت ۱۲۹۸، ۲۳ رجب ۱۳۲۷، ص ۴.

ظهیرالدوله

۲

خبر درگذشت ظهیرالدوله در روزنامه ستاره ایران - ۸ تیر ۱۳۰۳

رحلت ناگهانی

آقای ظهیرالدوله روز جمعه پریروز غفلتاً به مرض سکتة مبتلا و چند نفر اطباء در شمیران مشغول معالجه ایشان بوده ولی روز قبل دارفانی را وداع گفته‌اند. جنازه آن مرحوم نیز تشییع و دفن گردید. ما به بازماندگان آن مرحوم تسلیت می‌گوییم.
ستاره ایران، سال ۹، شماره ۲۱۷، یکشنبه ۸ سرطان ۱۳۰۳، ۲۵ ذی‌قعدة ۱۳۴۲، ص ۲.

۳

خبر درگذشت ظهیرالدوله در روزنامه قانون - ۸ تیر ۱۳۰۳

فوت تأثر آور

در حین بسته شدن صفحات به ما خبر رسید آقای ظهیرالدوله در نتیجه مرض قلبی در جعفرآباد به رحمت ایزدی پیوسته و جنازه آن مرحوم، شمیران در امام [زاده قاسم] دفن گردید.

مرحوم ظهیرالدوله یکی از رجال باتقوی و عقیف و روحانی ایران و مورد احترام کلیه طبقات ایرانیان بود. ظهیرالدوله از بین ما رفت ولی آثار و افکار ذی قیمت و بزرگ او هیچ‌گاه از خاطرها محو نشده و پیوسته همان آثار و افکار در نظر ما خواهد بود. ما به بازماندگان آن مرحوم و معتقدین به این مرد بزرگ تسلیت گفته و امیدواریم نصایح و دستورات آن مرد عقیف و اخلاقی همیشه نصب‌العین پیروان آن مرحوم باشد. قانون، سال ۳، شماره ۵۸، یکشنبه ۸ سرطان ۱۳۰۳، ۲۵ ذی‌قعدة ۱۳۴۲، ص ۳.

میرزا علی‌اکبر شیدا

۴

زندگی‌نامه میرزا علی‌اکبر شیدا به قلم ابراهیم صفایی
در مجله ارمغان - مرداد ۱۳۳۶

شیدا

به قلم: آقای ابراهیم صفایی

در خم زلف تو از اهل جنون شد دل من
واندر آن سلسله عمری است که خون شد دل من

میرزا علی‌اکبر شیدا یکی از فرزندان دانشمند و باذوق کشور و از شاعران طبقه دوم دوران قبل از مشروطیت است. امتیاز او این است که مبتکر تصنیف‌سازی می‌باشد و اگر چند تصنیف از وی باقی نمی‌ماند، نام او به کلی فراموش می‌شد. هنوز دو تصنیف: «دوش، دوش که آن مه‌لقا، باصفا، باوفا...» و «الاساقیا، ز راه وفا به شیدای خود جفا کم نما» در صفحات قدیمی گرامافون از او به یادگار است. تصنیف ضریبی:

در خم زلفت دل شیدا شکست شیشه می در شب یلدا شکست
دست چو مشاطه به زلف تو زد خیر نبیند که دل ما شکست

از او تا زمان ما زبان به زبان نقل شده است. جای خوشوقتی است که از چند سال پیش بانو مرضیه خواننده باذوق رادیو تهران در برابر ترانه‌های مبتدلی که سایر خوانندگان رادیو می‌خوانند، بیشتر ترانه‌های شیدا را منتشر کرد و در احیاء نام شیدا خدمتی بسزا

انجام داد. اینجانب برای نخستین بار وقتی هیچ کس «شیدا» را نمی‌شناخت، در سال ۱۳۱۱ در مجله ارمغان و در سال ۱۳۲۴ در مجله صبا، تذکاری از «شیدا» به میان آوردم. اینک شرح حال او که با نبودن هیچ مأخذ مضبوطی با تحقیق و زحمت بسیار فراهم شده است. «شیدا» در بدو ورود به تهران به شیرازی شهرت داشته و مسلم است که اهل شیراز بوده و در شیراز نشوونما یافته و تحصیلات متداول و علوم ادب و مقدمات عربی و حسن خط را در آنجا آموخته، با موسیقی هم مأنوس بوده، «ستای» را که به غلط به «سه‌تار» معروف است خوب می‌زده و گاه‌گاه غزلی می‌گفته است.

در جوانی به خدمت دستگاه حکومتی فارس درآمد، ابتدا به سمت «نوکر درخانه حاکم» و سپس به سمت «منشی» سال‌ها مشغول خدمت بوده و بالاخره در اواخر سلطنت ناصرالدین‌شاه، منشی مخصوص صاحب‌دیوان استاندار فارس شده و در مصاحبت صاحب‌دیوان که به فقرای نعمت‌الهی ارادت داشته، تمایل به مشرب عرفان جسته و در دوران سلطنت مظفرالدین‌شاه به اتفاق صاحب‌دیوان به تهران آمده است.

«شیدا» در آغاز زندگی خود در تهران با اتابک نیز آشنا شده و مختصر حقوقی از وی دریافت می‌داشته و زندگی بد نبوده است.

رفته‌رفته با سرودن شعرهای شورانگیز، به شاعری شهرت یافته و پس از چندی به خدمت «صفی‌علیشاه» به شرف فقر نائل آمده و از مریدان خاص «صفی» شده است. «شیدا» که خود در «ستای» دست داشت و از موسیقی بهره‌مند بود به فکر افتاد که به جای قول‌ها و ترانه‌های عامیانه و مبتذل، تصنیف‌های شیوا و عروضی بسازد [و] اوزان ترانه‌های خود را با آهنگ‌های موسیقی تطبیق دهد. او همین کار را کرد و با بعضی از دسته‌های مطرب‌های یهودی که در میان آنان استادان موسیقی بودند آشنا شد و از آن‌ها در ساختن آهنگ‌های موزون و دلچسب تصنیف‌های خود کمک گرفت. طولی نکشید که تصنیف‌های پرشور و مهیج «شیدا» ورد زبان‌ها شد و مطرب‌های تهران تصنیف‌های او را در مجالس و محافل جشن و عروسی در کوی و برزن خواندند و کم‌کم تصنیف‌های او جای ترانه‌های بی‌اصول و عامیانه را گرفت و «شیدا» به اوج شهرت رسید.

در همین اوقات «شیدا» بیشتر مقیم خانقاه صفی (در خیابان صفی‌علیشاه) بود و غزل‌های عارفانه می‌سرود و به حضور «صفی» تقدیم می‌کرد که از آن جمله است:

من به سودای تو ای مایه‌ناز آمده‌ام	بهر ناز تو به صد عجز و نیاز آمده‌ام
تو شه بنده‌نوازی و منم بنده تو	من به درگاه شه بنده‌نواز آمده‌ام
به تولای تو ای قبله حاجات جهان	که من از کعبه و از بتکده باز آمده‌ام
به در «شاه‌صفی» من به صفا سایم روی	کز حقیقت به درش، نی به مجاز آمده‌ام

در کتاب پیش رو، اخبار پنجاه و سه تن از شخصیت‌های مشهور موسیقی ایران گردآوری شده است. با توجه به اینکه اخبار فراهم آمده در این کتاب، اطلاعات و آگاهی‌های ارزشمند و نکات جدید و منتشر نشده‌ای را در اختیار قرار می‌دهد و افق نوینی را در منظر علاقه‌مندان می‌گشاید، امید است این مجموعه به‌عنوان منبع تحقیقی مستند، موجب شناخت بیشتر محققان و پژوهشگران درباره‌ی زندگی و آثار موسیقیدان‌های ایرانی در دوره‌ی معاصر شده و گامی در جهت پژوهش‌های بعدی درباره‌ی آنان باشد.

